

Miten tasa-arvo toteutuu vammaisjärjestöjen päätöksenteossa

Rusetti – Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys ry:n Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden ohjelmaan kuulunut tasa-arvoteko

*Marja Pihnala, hallituksen puheenjohtaja
Riitta Jolanki, hallituksen sihteeri*

Rusetti – Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys ry

Rusetti – Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys ry:n hallituksen jäseniä yhdistyksen kehittämispäivänä kesäkuussa 2018. Kuvassa myös kaksi kehittämistyön fasilitaattoria Invalidiliitosta. Eturivi vasemmalta: Sari Lehikoinen, Riitta Jolanki, Kristiina Karhos, Pirkko Justander ja Tuula Paasivirta. Takarivi vasemmalta: Mirva Kiiveri (Invalidiliitto), Anna-Stina Lindén, Marja Pihnala, Aune menna ja Auli Tynkkynen (Invalidiliitto)

Miten tasa-arvo toteutuu vammaisjärjestöjen päätöksenteossa

Rusetti – Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys ry:n Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden ohjelmaan kuulunut tasa-arvoteko

*Marja Pihkala, puheenjohtaja
Riitta Jolanki, hallituksen sihteeri*

Rusetti – Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys ry

1. Johdanto

1.1 Mikä Rusetti on?

Rusetti – Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys ry on perustettu 31.3.2016. Yhdistys edistää vammaisten tyttöjen, naisten ja naiseksi itsensä kokevien henkilöiden hyvinvointia, unelmien toteuttamista ja voimaantumista sekä naisten osallisuutta kansallisesti ja kansainvälisesti. Lisäksi yhdistys osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun. Yhdistykselle vertaistoiminta on tärkeää.

Rusetti on Naisjärjestöjen keskusliiton, Vammaisjärjestöjen naisverkoston ja Invalidiliiton sekä Suomen Vammaisliikunta ja -urheilu VAU:n jäsen.

1.2 Vammaisten ihmisten määrästä

Vammaisuuden kirjo on suuri. Vammaisella henkilöllä on eriasteisia vaikeuksia näön, kuulon, liikkumisen, kognition tai kommunikaation kanssa. WHO:n ja Maailmanpankin *World Report on Disability 2011* -raportin [WHO & World Bank 2011] mukaan vuonna 2010 15 % (noin 1 miljardi) maailman väestöstä oli vammaisia henkilöitä. Vammaisten ihmisten määrän ennustetaan muun muassa väestön ikääntymisen myötä vain kasvavan.

Edellä mainitun raportin mukaan vammaisuus on yleisempää köyhissä kuin rikkaissa maissa: 80 prosenttia vammaisista ihmisistä elää matalan tulotason maissa ja enemmistö heistä on naisia.

Tilastokeskuksen vähemmistöjä koskevassa *Hyvinvointikatsaus 3/2013*:ssa [Mahlamäki 2013] todetaan, että Suomen vammaisten ihmisten yhteiskunnallisesta asemasta ja elinoloista tiedetään melko vähän. Jopa YK:n kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia valvovat elimet ovat Suomea koskevissa huomioissaan viitanneet etenkin vammaisten sosioekonomista tilannetta ja elinoloja koskevien tietojen ja tilastojen puutteellisuuteen.

Vuonna 2017 Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL julkaisi työpaperin *Tietoa ja tietotarpeita vammaisuudesta – analyysia THL:n tietotuotannosta* [Nurmi-Koikkalainen ym. 2017]. Raporttiin on koottu tärkeää tietoa vammaisuudesta ja minkälaisia tietoja nyt on saatavissa. YK-sopimuksen raportointivelvoitteidenkaan täyttämiseen tämä ei riitä. Tiedetään kuitenkin, että vammaiset ihmiset ovat keskimääräistä huonommin koulutettuja, työhön osallistuminen on vähäisempää ja toimeentulo on niukempaa.

Tietojen puute haittaa vammaisten ihmisten elinolojen parantamista ja antaa vammaisten henkilöiden syrjinnän ja syrjäytymisen jatkua.

1.3 Vammakeskeisyydestä ihmisoikeuksiin ja näkökulmaan

Vähemmistöihin kuuluvien ihmisten tilannetta on syytä tarkastella ihmisoikeudellisesta ja yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Tämä koskee myös vammaisia ihmisiä – vammaisuus ei ole yksilön ominaisuus [WHO & World Bank 2011; Mahlamäki 2013].

Mahlamäen [2013] mukaan: ”Vammaispolitiikassa perinteinen lääketieteellinen vikaan, vammaan tai toimintarajoitteeseen keskittyvä näkemys on vaihtunut yhteiskunnalliseen näkökulmaan, jonka mukaan yksilöä ympäröivän yhteiskunnan esteet ja vuorovaikutuksen asenteet tuottavat ja pitävät yllä vammaisuutta sekä osaltaan estävät vammaisten ihmisten aseman parantamista. Yhteiskunnallisen vammaisnäkömyksen mukaan vammaisuudessa ei ole kysymys yksilön ominaisuuksista eikä siitä, saako hän jotain vammaisetuutta tai vammaispalvelua.”

Kaksituhattaluvulla vammaisten ihmisten oikeuksia painottava näkökulma on tehnyt vammaisuudesta ihmisoikeuskysymyksen. Vammaispolitiikan painopiste on siirtynyt toimiin, joiden tavoitteena on varmistaa vammaisten henkilöiden yhteiskunnallinen osallisuus ja yhdenvertaisuus [Mahlamäki 2013].

Valtioneuvoston selontekoon vammaispolitiikasta vuodelta 2006 [Sosiaali- ja terveysministeriö 2006] on kirjattu suomalaisen vammaispolitiikan kolme keskeistä periaatetta, joiden mukaan vammaisilla ihmisillä on

- oikeus yhdenvertaisuuteen,
- osallisuuteen sekä
- tarpeellisiin palveluihin ja tukitoimiin.

Ihmisoikeuksia korostava näkökulma on nopeasti vahvistunut vammaispolitiikan keskeiseksi lähtökohdaksi niin Euroopassa kuin muuallakin maailmassa. Suomen perustuslaissa taataan vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus ja kielletään syrjintä. Vammaisten henkilöiden tosiasiallisen osallisuuden ja yhdenvertaisuuden toteutuminen on kuitenkin edelleen puutteellista. Vammaisuuden perusteella tapahtuva syrjintä on arjen kokemuksen mukaan yleistä, mutta vain pieni osa siitä tulee tilastoihin. Etenkin vammaisilla naisilla ja lapsilla on osoitettu olevan suuri riski joutua väkivallan tai hyväksikäytön uhriksi [Mahlamäki 2013, Konttinen 2007, WHO & World Bank 2011].

Vammaiset naiset eivät koe syrjintää vain vammansa vaan myös sukupuolensa vuoksi. Tämän vuoksi vammaisten naisten kohdalla puhutaan kaksinkertaisesta syrjinnästä.

YK:n vammaisia ihmisiä koskeva yleissopimuksessa naisille on kirjattu oma artikla 6 artikla – Vammaiset naiset [Vammaissopimus 2016].

1.4 Tasa-arvolaki

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) tuli voimaan 1.1.1987. Siihen on tehty sen jälkeen useita muutoksia. Viimeksi lakia uudistettiin uuden yhdenvertaisuuslain säätämisen yhteydessä vuoden 2015 alusta. Tällöin lakiin sisällytettiin

- sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän kiellot sekä velvoite tällaisen syrjinnän ennaltaehkäisyyn,

- ulotettiin tasa-arvosuunnitelmavelvoite peruskouluihin,
- täsmennettiin työnantajan tasa-arvosuunnitelmaa ja palkkakartoitusta koskevia säännöksiä,
- vahvistettiin tasa-arvovaltuutetun itsenäistä asemaa koskevia säännöksiä sekä
- perustettiin uusi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta.

Tasa-arvolaisissa todetaan, että valtion komiteoissa, neuvottelukunnissa ja muissa vastaavissa toimielimissä sekä kunnallisissa että kuntien välisen yhteistoiminnan toimielimissä lukuun ottamatta kunnanvaltuustoja, tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 prosenttia, jollei erityisistä syistä muuta johdu [4 a § (15.4.2005/232)].

Vammaisten naisten asemasta edellä mainituissa toimielimissä ei ole tutkittua tietoa. Invalidiliiton naistyöryhmä laati 1990-luvulla pienen selvityksen siitä, miten naiset osallistuvat päätöksentekoon yhdistyksissä.

2. Selvitys miesten ja naisten tasa-arvon toteutuminen vammaisjärjestöissä

2.1 Miksi ja miten selvitys tehtiin

Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden ohjelmaan kuuluneessa 100 tasa-arvotekoa -hankkeessa (2016–2017) tehtiin uusia ja konkreettisia tekoja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja nostettiin erityisesti naisten näkyvyyttä juhlavuoden ohjelmassa. Hankkeeseen osallistui Suomessa muun muassa erilaisia kansalaisjärjestöjä, yrityksiä, kaupunkeja, ministeriöitä, työmarkkinajärjestöjä, yliopistoja ja tiedotusvälineitä. Lisäksi ulkoministeriö valjasti ulkomaan edustustonsa tasa-arvotyöhön.

Rusetti – Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys ry:n hallitus päätti osallistua hankkeeseen selvittämällä, miten miesten ja naisten välinen tasa-arvo toteutuu vammaisjärjestöissä. Oletuksena oli, että vammaiset naiset hoitavat järjestöissä sihteerin tehtäviä ja miehet toimivat nuijan varressa päättämässä asioista! Mutta pitääkö olettamus paikkansa?

Sukupuolen mukaisen tasa-arvon toteutumista vammaisjärjestöjen päätöksenteossa selvitettiin tarkastelemalla naisjäsenten osuutta Vammaisjärjestöjen naisverkoston jäsenjärjestöjen ja valtakunnallisten vammaisjärjestöjen hallituksissa ja valtuustoissa tai vastaavissa päätöksentekoelimityksissä.

Vammaisjärjestöjen naisverkoston jäsenjärjestöistä selvityksen ulkopuolelle jätettiin seuraavat tahot: Naisten Linja Suomessa ry, Suomen evankelis-luterilainen kirkko, Vammaiskumppanuus ry ja Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus HILMA. Tasa-arvon toteutumista Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANEssa raportoidaan erikseen (ks. kpl 2.2.2).

Rusetti haastoi Vammaisjärjestöjen naisverkostosta edellä kuvatusti valitut jäsenet tekemään selvityksen omissa järjestöissään. Valtakunnallisten vammaisjärjestöjen päättäjiä sukupuolen mukaista tasa-arvoa selvitettiin aluksi niiden kotisivuilta ja tietoja tarkennettiin ottamalla yhteyttä muun muassa järjestöjen toimihenkilöihin ja puheenjohtajiin. Samalla tavalla täydennettiin Naisverkoston jäsenjärjestöjen tietoja.

Selvityksessä oli mukana yhteensä 34 vammaisjärjestöä sekä Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE.

2.2 Selvityksessä mukana olevat vammaisjärjestöt

2.2.1 Vammaisjärjestöjen naisverkosto

Taulukossa 1 on lueteltu Vammaisjärjestöjen naisverkostoon toukokuussa 2017 kuuluvat järjestöt. Selvitykseen otettiin mukaan vain varsinaiset vammaisjärjestöt ja siten tarkastelun ulkopuolelle jätettiin Naisten Linja Suomessa ry, Suomen evankelis-luterilainen kirkko, Vammaiskumppanuus ry, Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus HILMA ja Vammaisfoorumi ry. Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE on mukana tarkastelussa omana kohtanaan.

Taulukko 1. Vammaisjärjestöjen naisverkostoon kuuluvat järjestöt toukokuussa 2017

Aivovammaliitto ry
Invalidiliitto ry
Kehitysvammaliitto ry
Kuurojen Liitto ry
Kynnys ry
Me itse ry*
Naisten Linja Suomessa ry
Neuroliitto ry
Näkövammaisten Liitto ry
Rusetti - Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys ry
Suomen CP-liitto ry
Suomen evankelis-luterilainen kirkko
Suomen Nivelyhdistys ry*
Vammaisfoorumi ry
Vammaiskumppanuus ry
Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE
Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus HILMA

2.2.2 Valtakunnalliset vammaisjärjestöt, jotka eivät kuulu Vammaisjärjestöjen naisverkostoon

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnan eli VANEn kotisivuilla (<https://vane.to/yhteystiedot>) luetellaan valtakunnalliset vammaisjärjestöt (yhteensä 32 järjestöä) (Taulukko 2). Näistä yhdeksän kuuluu myös Vammaisjärjestöjen naisverkostoon (ks. edellä). Naisverkoston jäsenistä Rusetti – Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys ry:tä ja Suomen Nivelyhdistys ry:tä ei ole VANEn valtakunnallisten vammaisjärjestöjen luettelossa. Selvityksessä on tästä ryhmästä mukana siten yhteensä 23 järjestöä.

Taulukko 2. Valtakunnalliset vammaisjärjestöt [<https://vane.to/yhteystiedot>]

Aivoliitto ry	Kynnys ry
Aivovammaliitto ry	Lihastautiliitto ry
Autismi- ja aspergerliitto ry	Me itse ry
Epilepsialiitto ry	Mielenterveyden Keskusliitto ry
Finlands Svenska Handikappförbund rf	Neuroliitto ry
Förbundet De Utvecklingsstördas Väl rf	Näkövammaisten Liitto ry
Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf	Psoriasisliitto ry
Hengityslaittepotilaat ry	Selkäydinvammaiset Akson ry
Hengityслиitto ry	SAMS-Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf
Heta-Liitto ry	Sotainvalidien Veljesliitto ry
Invalidiliitto ry	Suomen CP-liitto ry
Jaatinen-vammaisperheiden monitoimikeskus ry	Suomen Diabetesliitto
Kehitysvammaisten Tukiliitto ry	Suomen Kuurosokeat ry
Kehitysvammaliitto ry	Suomen Polioliitto ry
Kuuloliitto ry	Suomen Reumaliitto ry
Kuurojen Liitto ry	Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ry

2.2.3 Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE

Neuvottelukunta toimii sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä. Neuvottelukunta koostuu ministeriöiden, vammaisten henkilöiden ja heidän omaistensa, työmarkkinajärjestöjen sekä alue- ja paikallishallinnon edustajista [<https://vane.to/etusivu>].

2.3 Tulokset

2.3.1 Vammaisjärjestöjen naisverkosto

Mukaan otetuissa 11 Vammaisjärjestöjen naisverkostoon kuuluvassa järjestössä oli vuoden 2017 lopussa noin 75 000 henkilöjäsentä (Taulukko 3). Järjestön hallitusten puheenjohtajista naisia oli viisi (45 %). Naispuheenjohtaja oli Kuurojen Liitossa ja Näkövammaisten Liitossa, Kynnyksessä, Neuroliitossa ja Rusetissa.

Hallitusten varapuheenjohtajista naisia oli kolme (23 %) ja miehiä kymmenen: Kehitysvammaliitolla, Rusetilla ja Invalidiliitolla oli naisvarapuheenjohtaja. Vammaisjärjestöjen naisverkoston jäsenjärjestöissä kaikista hallitusten jäsenistä, mukaan lukien hallitusten puheenjohtajisto, 51 % oli naisia (Taulukko 3).

Kolmen yhdistyksen puheenjohtajistossa ei ollut yhtään naista. Nämä olivat: Aivovammaliitto ry, Me Itse ry ja Suomen CP-liitto ry.

Taulukko 3. Selvityksessä mukana olevat Vammaisjärjestöjen naisverkoston järjestöt sekä naisten lukumäärät ja osuudet vammaisjärjestöjen hallituksista (= puheenjohtaja, varapuheenjohtaja(t) ja muut hallituksen jäsenet)

Vammaisjärjestöjen naisverkoston jäsenjärjestö	Henkilöjäsenten määrä v. 2017 lopussa	Naisten määrä / Koko hallituksen jäsenmäärä	Naisten osuus hallituksen jäsenistä
Aivovammaliitto ry	2 200	3/8	38 %
Invalidiliitto ry	30 000	4/13	31 %
Kehitysvammaliitto ry	*	5/9	56 %
Kuurojen Liitto ry	3 700	6/10	60 %
Kynnys ry	1 000	4/7	57 %
Me itse ry*	1 300	4/8	50 %
Neuroliitto ry	10 000	4/10	40 %
Näkövammaisten Liitto ry	12 000	3/9	33 %
Ruseti - Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys ry	110**	9/9	100 %
Suomen CP-liitto ry	3 000	5/9	56 %
Suomen Nivelyhdistys ry*	12 000	5/9	56 %
Yhteensä	75 200***	52/101	51 %

*Kehitysvammaliitolla on 92 henkilöjäseniä ja lisäksi 94 varsinaista jäsentä, jotka ovat mm. järjestöjä, kaupungeja ym. (tilanne syyskuu 2018).

**Rusetin jäsenet ovat jo mukana Invalidiliitto ry:n jäsenmäärässä.

Aivovammaliitossa, Invalidiliitossa, Neuroliitossa ja Näkövammaisten liitossa hallituksen jäsenistä alle puolet oli naisia (Taulukko 4). Invalidiliitto ry:ssä naisten osuus hallituksen jäsenistä oli pienin eli 31 %. Näiden neljän järjestön jäsenyhdistyksissä oli vuoden 2017 lopussa noin 54 000 henkilöjäsentä eli noin 72 % kaikkien 11 järjestön yhteenlasketusta jäsenmäärästä.

Taulukko 4. Naisten osuudet Vammaisjärjestöjen naisverkoston hallituksissa ja valtuustoissa (= puheenjohtaja, varapuheenjohtajat ja muut hallituksen/valtuuston jäsenet) vuonna 2017 Vammaisjärjestöjen naisverkostoon kuuluvissa vammaisjärjestöissä, joissa hallitusten jäsenistä alle puolet on naisia

Vammaisjärjestöjen naisverkoston jäsenjärjestö	Naisten osuus hallituksen jäsenistä	Naisten osuus valtuutetuista (tai liittokokousedustajista)
Aivovammaliitto ry	38 %	52 %
Invalidiliitto ry	31 %	46 %
Neuroliitto ry	40 %	48 %
Näkövammaisten liitto ry	33 %	35 %

Vammaisjärjestöjen naisverkoston järjestöissä, joissa hallituksen jäsenistä alle puolet oli naisia, valtuustojen ja liittokokousten edustajien sukupuolijakauma oli tasa-arvoisempi kuin hallituksissa. Aivovammaliiton liittokokousedustajista naisia oli jopa yli puolet eli 52 %. Näkövammaisten liiton valtuustossa naisten osuus oli tosin vain hieman suurempi kuin hallituksessa (35 % vs. 33 %) (Taulukko 4).

2.3.2 Valtakunnalliset vammaisjärjestöt, jotka eivät kuulu Vammaisjärjestöjen naisverkostoon

Seuraava tarkastelu koskee valtakunnallisista vammaisjärjestöistä muita kuin Vammaisjärjestöjen naisverkostoon kuuluvia järjestöjä (yhteensä 23 järjestöä).

Hallitusten sekä puheenjohtajista että varapuheenjohtajista naisia oli tasan puolet (26 naista ja 26 miestä). Kun mukana ovat myös muut hallituksen jäsenet, naisten osuus oli 48 % (Taulukko 5).

Viiden yhdistyksen puheenjohtajistossa ei ollut yhtään naista. Nämä olivat: Förbundet Finlands Svenska Synskadade, Heta-liitto, Mielenterveyden Keskusliitto, Sotainvalidien veljesliitto ja Suomen Polioliitto.

Taulukko 5. Valtakunnalliset vammaisjärjestöt, jotka eivät kuulu Vammaisjärjestöjen naisverkostoon, sekä naisten lukumäärät ja osuudet vammaisjärjestöjen hallituksista (= puheenjohtaja, varapuheenjohtaja(t) ja muut hallituksen jäsenet)

<i>Valtakunnalliset vammaisjärjestöt, jotka eivät kuulu Vammaisjärjestöjen naisverkostoon</i>	<i>naiset / koko hallitus</i>	<i>naisten osuus hallituksen jäsenistä</i>
Suomen Polioliitto ry	1/7	14 %
Sotainvalidien Veljesliitto ry	1/7	14 %
Heta-Liitto ry	1/4	25 %
Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf	2/8	25 %
Selkäydinvammaiset Akson ry	3/10	30 %
Mielenterveyden Keskusliitto ry	3/9	33 %
Psoriasisliitto ry	3/7	43 %
Hengityslaitetilat ry	3/7	43 %
Autismi- ja aspergerliitto ry	4/9	44 %
Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ry	5/11	45 %
Hengityслиitto ry	5/11	45 %
Suomen Diabetesliitto	6/13	46 %
Kehitysvammaisten Tukiliitto ry	8/17	47 %
Finlands Svenska Handikappförbund rf	2/4	50 %
Epilepsialiitto ry	3/6	50 %
Lihastautiliitto ry	5/9	56 %
SAMS-Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf	3/5	60 %
Förbundet De Utvecklingsstördas Väl rf	8/13	62 %
Aivoliitto ry	5/8	63 %
Suomen Reumaliitto ry	6/9	67 %
Suomen Kuurosokeat ry	5/7	71 %
Kuuloliitto ry	8/11	73 %
Jaatinen-vammaisperheiden monitoimikeskus ry	3/3	100 %
Yhteensä	93/195	48 %

Kuudessa Vammaisjärjestöjen naisverkostoon kuulumattomien valtakunnallisten vammaisjärjestöjen hallituksissa naisten osuus oli alle 40 %. Nämä olivat: Suomen

Polioliitto, Sotainvalidien Veljesliitto, Heta-Liitto, Förbundet Finlands Svenska Synskadade, Selkäydinvammaiset Akson ja Mielenterveyden Keskusliitto (Taulukko 5).

2.3.3 Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnan eli VANEn puheenjohtaja on nainen (Eveliina Pöyhönen). Samoin varapuheenjohtaja on nainen (Sari Loijas). Neuvottelukunnan varsinaisista jäsenistä yhdeksän on naisia ja kuusi on miehiä. Myös heidän henkilökohtaisista varajäsenistä hieman yli puolet on naisia. Vammaisfoorumi ry:tä edustavista VANEn jäsenistä kolme viidestä on naisia.

3. Pohdinta

Rusetti – Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys ry:n tasa-arvoteko on ajankohtainen, kun sitä peilaa tämän hetkisiin tasa-arvokeskusteluihin ja esimerkiksi maan hallituksen ministerinimityksiin. Euroopan parlamentin naisjäsenet lähettivät viime vaalikaudella EU:n naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon valiokunnan (FEMM) tekemän tasa-arvomietinnön pohjalta omille puolueilleen kirjeen. He kysyivät, onko puolueilla riittävästi naisia ehdokkaina ja onko puolueen nimityksissä tasa-arvoperiaate.

Sirpa Pietikäinen oli haastateltavana HSTV:n Studio Kulmapöydässä 29.4.2017. Hän on FEMM-valiokunnan varajäsen. Hän sanoi: että Suomen osalta vastaukset olivat kauniita, mutta tämänhetkistä todellisuutta ne eivät vastaa. Pyrkimys saada maan hallitukseen yhtä paljon miehiä ja naisia ei Juha Sipilän hallitusneuvottelussa alunperin toteutunut ja uusien ministerinimitysten myötä tilanne on vain pahentunut: tällä hetkellä naisministerien osuus on vain 35 % (6 naista ja 11 miestä). Tasa-arvolakia ei siis noudateta tässä asiassa. Lain mukaan valtion toimielimissä tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakkin vähintään 40 prosenttia, jollei erityisistä syistä muuta johdu.

Tämän selvityksen perusteella naiset olivat keskimäärin hyvin edustettuina vammaisjärjestöjen hallituksissa. Tarkasteltavina oli peräti 35 järjestöä. Selvityksessä kävi kuitenkin ilmi, että kahdeksan järjestön puheenjohtajistossa ei ollut yhtään naista. Nämä olivat: Aivovammaliitto, Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf, Heta-liitto, Me itse ry, Mielenterveyden Keskusliitto, Sotainvalidien veljesliitto, Suomen CP-liitto, Suomen Nivelyhdistys ja Suomen Polioliitto. Lisäksi yhdeksän järjestön hallituksissa naisten osuus oli alle 40 %. Nämä järjestöt on lueteltu taulukossa 6.

Taulukko 6. Vammaisjärjestöt, jotka hallituksissa naisten osuus on alle 40 %

<i>Vammaisjärjestö</i>	<i>naisten osuus hallituksen jäsenistä</i>
Suomen Polioliitto ry	14 %
Sotainvalidien Veljesliitto ry	14 %
Heta-Liitto ry	25 %
Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf	25 %
Selkäydinvammaiset Akson ry	30 %
Invalidiliitto ry	31 %
Mielenterveyden Keskusliitto ry	33 %
Näkövammaisten liitto ry	33 %
Aivovammaliitto ry	38 %

Koska Ruseti – Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys on Invalidiliitto ry:n jäsenyhdistys, sitä tarkastellaan muita järjestöjä perusteellisemmin:

Invalidiliitto ry:ssä on noin 30 000 henkilöjäsentä. Jäsenistöstä naisia on noin 59 %. Jäsenyhdistysten, joita on yhteensä 146, puheenjohtajista lähes puolet eli 47 % on naisia. Ero jäsenkuntaan verrattuna on vielä selvä, vaikka tilanne on huomattavasti tasa-arvoisempi kuin parikymmentä vuotta sitten. Vuonna 1999 puheenjohtajista vain 32 % oli naisia. Samana vuonna yhdistysten sihteereistä 71 % oli naisia. Tämänhetkisestä sihteeri-tilanteesta ei ole käytettävissä vastaavaa tietoa.

Invalidiliiton liittoneuvostossa (nyk. liittovaltuusto) oli vuosina 1995–1998 28 % naisia. Vuosina 1998–2001 naiset olivat kirineet etumatkaa kiinni miehiin ja liittoneuvostossa oli naisia jo 40 %. Kiri jatkui ja valtuustokauden 2013–2017 lopussa naisia 44 %. Marraskuussa 2017 pidetyssä Invalidiliiton liittoäänestyksessä valituista valtuutetuista 55 % oli naisia (27 naista ja 22 miestä).

Vuosina 2013–2017 Invalidiliiton hallituksen jäsenistä vain neljä eli 31 % oli naisia. Kuitenkin tilanne oli parempi kuin parikymmentä vuotta aiemmin: Vuosina 1992–1995 Invalidiliiton hallituksen 13 jäsenestä vain kaksi oli naista (15 %).

Henkilövalintoja valmisteleva työryhmä aloitti valmistelutyönsä heti vuoden 2017 Invalidiliiton liittovaalin jälkeen uuden valtuuston järjestäytymiskokoukseen. Invalidiliitossa oltiin hyvin tietoisia Rusetin tasa-arvotason alustavista tuloksista, joiden mukaan tasa-arvo toteutuu Invalidiliiton päätöksenteossa huonosti muihin vammaisjärjestöihin verrattuna. Niinpä henkilövalintoja valmisteleva työryhmä evästettiin seuraavasti: Esityksissä on hyvä muistaa paikkojen tasapuolinen jakautuminen eri sukupuolta edustavien henkilöiden kesken.

Rusetin tasa-arvotolla oli mitä ilmeisimmin huomattava vaikutus siihen, miten järjestäytymiskokouksessa valtuuston puheenjohtajisto ja hallituspaikat päätettiin: Valtuuston puheenjohtajaksi valittiin ensimmäisen kerran Invalidiliiton historiassa nainen. Varapuheenjohtajien pestit lankesivat kahdelle miehelle. Liittohallituksen varsinaisiksi jäseniksi valittiin viisi naista ja viisi miestä. Liittohallituksen puheenjohtajaksi äänestettiin mies ja molemmiksi varapuheenjohtajiksi nainen. Tällä hetkellä liittohallituksen jäsenistä puheenjohtajisto mukaan luettuna (yhteensä 13 jäsentä) 54 % on naisia! Järjestäytymiskokouksen jälkeen valtuuston sukupuolijakauma muuttui uusien valtuutettujen noustua valtuustoon varasijalta hallitukseen nousseiden tilalle. Tällä hetkellä valtuustossa on 23 (47 %) naista ja 26 miestä.

Myös Neuroliiton hallituksessa vuonna 2018 tilanne on huomattavasti parantunut edellisestä vuodesta, jolloin hallituksen jäsenistä 40 % oli naisia. Nyt hallituksessa on yhtä paljon naisia ja miehiä eli viisi kumpiakkin. Puheenjohtaja on nainen ja varapuheenjohtaja mies.

Vammaisuuden perusteella tapahtuva syrjintä on arjen kokemuksen mukaan yleistä, mutta vain pieni osa siitä tulee tilastoihin [Mahlamäki 2013, Konttinen 2007, WHO & World Bank 2011]. Käsillä oleva selvitys on vain pintaraapaisu. Tarvitaan lisää muun muassa vammaisjärjestöjen ja tutkimuslaitosten yhteistyönä tuottamia tutkimus- ja tilastotietoja. Rohkaisemme vammaisia naisia tulemaan näkyviksi kaikilla areenoilla – niin mediassa, tieteessä, taiteessa kuin politiikassa jne. Vammaisten naisten täytyy pyrkiä sinne missä näkyä, kuuluu ja tapahtuu.

4. Lähteet

Konttinen J-P (2007) Vammaisten syrjintä. Teoksessa: Outi Lepola & Susan Villa (toim.). Syrjintä Suomessa 2006. Helsinki, Ihmisoikeusliitto.

Mahlamäki P (2013) Vammaisten ihmisoikeudet eivät toteudu. Artikkelit on julkaistu Tilastokeskuksen Hyvinvointikatsauksessa 3/2013 Hyvinvointikatsaus – Vähemmistöt 3/2013 (http://www.stat.fi/tup/hyvinvointikatsaus/hyka_2013_03.html)

Nurmi-Koikkalainen P, Ahola S & Gissler M ym. (2017) Tietoa ja tietotarpeita vammaisuudesta – analyysia THL:n tietotuotannosta, Työpäpaperi 38/2017 (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-946-0>)

Pietikäinen S (2017) Kokoomuksen Pietikäinen on tyrmistynyt hallituksen sukupuolijakaumasta – ”Suomi ottaa askeleita taaksepäin”, Sirpa Pietikäisen haastattelu HSTV:n Studio Kulmapöydässä 29.4.2017

Sosiaali- ja terveysministeriö (2006) Valtioneuvoston selonteko vammaispolitiikasta 2006. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2006:9. Helsinki (<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504227254>)

Vammaissopimus (3732015) Laki vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (<https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2015/20150373>)

World Health Organization (WHO) & World Bank (2011) World report on disability 2011. Geneva: World Health Organization. <http://www.who.int/iris/handle/10665/44575>